

Tom Kerger
Luxembourg

Kapłaństwo urzędowe i kapłaństwo powszechne w świętowaniu Eucharystii

Ecclesia de Eucharistia vivit – „Kościół żyje Eucharystią”. Tymi słowami rozpoczyna się ostatnia encyklika papieża świętego Jana Pawła II, w której pragnie on ukazać nierozzerwalny związek między Kościołem a Eucharystią¹, a także, jak Kościół jest budowany przez jej celebrację, ponieważ w niej w nieporównywalny sposób Kościół jednoczy się z Jezusem Chrystusem, aby w Eucharystii rzeczywiście doświadczać „kulminacji i źródła”² swojego życia³. Chociaż encyklika nie jest tekstem przede wszystkim eklezjologicznym, ten cytat wstępny może mieć znaczenie także w odniesieniu do kwestii niniejszego wykładu. Jeśli ktoś zapyta o oddziaływanie lub relację między kapłaństwem służebnym a powszechnym kapłaństwem ochrzczonych w sprawowaniu Eucharystii, to ten cytat mógłby sta-

1 Johannes Paul II, Enzyklika *Ecclesia de Eucharistia* über die Eucharistie in ihrer Beziehung zur Kirche, 17.04.2003.

2 Por. Zweites Vatikanisches Konzil, Konstitution *Sacrosanctum concilium* über die heilige Liturgie (4.12.1963), im Folgenden zitiert als: SC [Nummer], hier: SC 10.

3 Für eine weiterführende Analyse dieser Enzyklika verweise ich auf den Beitrag: M. Kahle, „*Ecclesia de Eucharistia*” – die Vision von Johannes Paul II., im vorliegenden Band.

nowić odpowiedź. Stwierdzenie, że Kościół żyje i powinien żyć z Eucharystii, można również rozumieć i w ten sposób, że to właśnie Eucharystia pomaga Kościołowi żyć, a także ożywia go. Można nawet pójść o krok dalej i twierdzić, że Eucharystia stanowi życie Kościoła jako Ciała Chrystusa. Eucharystia buduje Kościół, co oznacza również, że Kościół jest budowany dokładnie w taki sposób, w jaki Eucharystię sprawuje się i przeżywa w całej gamie różnych urzędów i charyzmatów istniejących w Kościele.

Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* oraz wszystkie inne związane z nią dokumenty i teksty Magisterium rozróżniają kapłaństwo powszechne wszystkich wierzących od kapłaństwa służebnego (*Priestertum des Dienstes*). W odniesieniu do Eucharystii współlistnienie i współpraca tych dwóch form kapłaństwa nie są stawiane pod znakiem zapytania, lecz jest to właściwie prawie akceptowane jako ogólnie uznana przesłanka. Można zauważyć, że nawet w żądaniu kobiet do dostępu do święceń kapłańskich, w odniesieniu do argumentu o powszechnym kapłaństwie wiernych, przynajmniej gdy chodzi o sprawowanie Eucharystii, istnienie kapłaństwa urzędowego w tej kwestii ani nie jest poruszane, ani też nie dąży się do jego rozmycia w ramach kapłaństwa powszechnego. Nauczanie Kościoła, że obie formy kapłaństwa są ze sobą zestrojone w sprawowaniu Eucharystii i że kapłaństwo służebne jest tutaj w służbie kapłaństwa powszechnego, w swojej istocie nie jest kwestionowane.

Aktywny udział i kapłaństwo wspólne

Jak wspomniałem w moim wykładzie na zeszłorocznym sympozjum, jakie organizowała Katedra Eklezjologii Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie⁴, to szczególnie dzięki Soborowi Watykańskiemu II umocniła się wśród wszystkich wierzących świadomość kapłaństwa powszechnego. Wyraża się to również

⁴ Zob. T. Kerger, *Der Christ und das kirchliche Amt*, w: *Kościół i człowiek*, red. A. A. Napiórkowski Kraków 2021, s. 125–141, zwł. 127 (*Cracoviensis Cognitionis Ecclesialis*, XII).

w pierwszym soborowym tekście, którym była konstytucja o liturgii *Sacrosanctum concilium*. Znaczenie kapłaństwa powszechnego w liturgii (w Eucharystii) znajduje swoje odzwierciedlenie w innym wyrażeniu, jakie stało się motywem przewodnim odnowy liturgicznej, a mianowicie w świadomym i aktywnym uczestnictwie (*participatio actuosa*) wszystkich wiernych w liturgii, zwłaszcza w celebracji Eucharystii. W pierwszym rozdziale wyraźnie stwierdza się, że „ogólne zasady odnowy i promocji świętej liturgii” mają zostać ustanowione lub przywołane w punkcie drugim „Formacja liturgiczna i czynny udział”. Tam też znajduje się zapis⁵: „Matka Kościół bardzo pragnie, aby wszystkich wiernych prowadzić do pełnego, świadomego i czynnego udziału w obrzędach liturgicznych, którego się domaga sama natura liturgii. Na mocy chrztu lud chrześcijański, «rodzaj wybrany, królewskie kapłaństwo, naród święty, lud nabyty»” (1 P 2, 9 por. 4–5) jest uprawniony i zobowiązany do takiego udziału. To pełne i czynne uczestnictwo całego ludu trzeba mieć na uwadze przy odnowieniu i pielęgnowaniu świętej liturgii. Liturgia bowiem jest pierwszym i niezastąpionym źródłem, z którego wierni czerpią ducha prawdziwie chrześcijańskiego. Dlatego duszpasterze w całej swej działalności pasterskiej powinni gorliwie dążyć do osiągnięcia takiego udziału przez należyte urabianie wiernych⁶. Jest zatem wyraźnym życzeniem soboru i Kościoła, aby wierni w pełni, świadomie i aktywnie uczestniczyli w liturgii, gdyż jest to najlepszy sposób wyrażania specyficznej godności ludu Bożego.

Sobór nie definiuje jednak, co dokładnie oznacza aktywne uczestnictwo. Dlatego wywołało to wiele kontrowersji i przemyśleń⁷ odnośnie do tego, w jakim znaczeniu należy rozumieć aktywne uczestnictwo ludu Bożego. Opinie wahają się od aktywnego i równie licznego i różnie zaprojektowanego „działania” i „robienia”

5 Im lateinischen Original heißt es sogar: „De liturgica institutione et de actuosa participatione *prosequendis*” (Hervorhebung TK).

6 SC, 14 (Hervorhebung TK). Zob. także: SC, 11; 19; 21; 48; 50; 55.

7 Zob. *Actuosa participatio. Conoscere, comprendere e vivere la Liturgia. Studi in onore del Prof. Domenico Sartore CSJ*, B.A. Montan, M. Sodi, Vatikanstadt 2002 i wiele innych.

z jednej strony do przede wszystkim uwewnętrznionego, głębokiego współrealizowania wydarzenia liturgicznego z drugiej. Zarówno troskę soboru, jak i różne rozumienie realizacji *participatio actuosa* należy odnieść zarówno do pojawiających się skarg na ten istniejący stan rzeczy, jak i do braku wprowadzania go w życie. W rzeczywistości celebrowanie mszy świętej przed odnową liturgiczną było przede wszystkim aktem kapłana, który przy ołtarzu składał za lud ofiarę Chrystusa, podczas gdy w większości ludzie uczestniczyli w tym wydarzeniu dość biernie, spełniając jednocześnie inne ćwiczenia nabożne, takie jak cicha osobista modlitwa różańcowa. Na dźwięk dzwonka podczas konsekracji wierzący tylko na krótko przerywali swoje osobiste modlitwy, aby potem szybko je wznowić. Z biegiem czasu rozwinęło się jednak rzeczywiste uczestnictwo we mszy świętej, powiązane z fizyczną obecnością wiernych, ale niegwarantujące wewnętrznego i zewnętrznego współświutowania: spełnienia tego, co realne. Soborowy nacisk na „pełne, świadome i aktywne uczestnictwo” miał zaradzić tej krzywdzie. Fakt, że uczestnictwo w niektórych miejscach przekształciło się w aktywizm z wielką liczbą działań różnych aktorów, z którymi trzeba było w jakiś sposób poradzić sobie w liturgii, był prawdopodobnie mniej zamierzony w podstawowych przedsięwzięciach soboru.

Pełne, świadome i czynne uczestnictwo wiernych, zwłaszcza w celebrowaniu Eucharystii i podczas niej – czego pragnie i co słusznie promuje odnowa liturgiczna – uwidoczniło tę liturgię jako wyraz służby całego ludu Bożego. Nie jest to jednak zwyczajne sprawowanie kapłaństwa służebnego, lecz odnosi się też do niego, gdyż zawsze musi istnieć interakcja ich obu. Tak to opisuje *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*⁸ w numerze 5: „Natura kapłaństwa

8 Por. Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, *Missale Romanum*, Editio Typica Tertia 2002. Grundordnung des römischen Messbuchs. Vorabpublikation zum Deutschen Messbuch (3. Auflage), Bonn 2007 (Arbeitshilfen Nr. 215). Da die deutsche Übersetzung des Messbuches *Editio Typica Tertia* noch nicht abgeschlossen ist, gilt für die Durchführung der Liturgie noch die „Allgemeine Einführung” des Messbuches *Editio Typica Altera* von 1975 (2. Auflage 1988). Da jedoch die *Editio Tertia* im lateinischen gilt und auch in einigen Übersetzungen

urzędowego rzuca właściwe światło również na inne kapłaństwo o wielkim znaczeniu, mianowicie na królewskie kapłaństwo wiernych, których duchowa ofiara spełnia się przez posługę kapłanów w łączności z ofiarą Chrystusa, jedynego Pośrednika. Sprawowanie Eucharystii jest bowiem czynnością całego Kościoła, w której każdy powinien w pełni wykonywać wyłącznie tylko to, co należy do niego z natury rzeczy, ze względu na jego stopień w ludzie Bożym. Stąd również należy bardziej zwracać uwagę na pewne zasady celebracji, o które w ciągu wieków mniej dbano. Lud ten jest bowiem ludem Bożym, nabytym Krwią Chrystusa, przez Pana zgromadzonym, Jego słowem karmionym, ludem powołanym do tego, aby przedstawiać Bogu prośby całej ludzkiej rodziny; jest ludem, który w Chrystusie dzięki czyni za misterium zbawienia, składając Jego Ofiarę; wreszcie ludem, który przez Komunię Ciała i Krwi Chrystusa zrasta się w jedno. Lud ten jest święty przez swe pochodzenie, a jednak przez świadome, czynne i owocne uczestnictwo w eucharystycznym misterium stale wzrasta w świętości”⁹.

„Jesteśmy w Nim twoim królewskim kapłaństwem”¹⁰

Akcent wspólnego (królewskiego) kapłaństwa wiernych wyrasta z kapłaństwa Chrystusa. Jest sprawą oczywistą, że w czasie świętowania Eucharystii pierwszym działającym (*Haupthandelnde*) jest sam Jezus Chrystus¹¹. „Zbawiciel nasz podczas Ostatniej Wierzy, tej nocy, kiedy został wydany, ustanowił Eucharystyczną Ofiarę Ciała i Krwi swojej, aby w niej na całe wieki, aż do swego przyjścia, utrwalić Ofiarę Krzyża i tak umiłowanej Oblubienicy

bereits approbiert wurde, möchte ich die (bis auf Weiteres rekognisierte) genannte deutsche Übersetzung benutzen. Sie wird im Folgenden zitiert als: Grundordnung [Nummer des Absatzes].

⁹ *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 5.

¹⁰ Präfation für Sonntage I.

¹¹ Katechismus der Katholischen Kirche (zitiert im Folgenden als: KKK [Nummer]), hier: KKK 1348.

Kościółowi powierzyć pamiętkę swej Męki i Zmartwychwstania: sakrament miłosierdzia, znak jedności, węzeł miłości¹², ucztę paschalną, w której pożywamy Chrystusa, w której dusza napęlnia się łaską i otrzymuje zadatek przyszłej chwały¹³.

Celebracja eucharystyczna jest urzeczywistnieniem, aktualizacją wyjątkowej ofiary, którą najwyższy Kapłan i Zbawiciel Jezus Chrystus złożył raz na zawsze na wieczność¹⁴. W niej Chrystus ponownie ofiarowuje siebie i swoją ofiarę, przemawia słowami Pisma Świętego, które są przepowiadane podczas sprawowania Eucharystii. Chrystus jest obecny na różne sposoby, w osobie kapłana, w postaciach eucharystycznych, w swoim słowie, w modlitwie i pieśni Kościoła zgromadzonego w Jego imieniu¹⁵.

Ale przez Chrystusa i zgodnie z Jego słowem i wolą Eucharystia staje się także działaniem całego Kościoła, który z jednej strony jako mistyczne Ciało Chrystusa celebruje dzieło Chrystusa ze swoją Głową i składa swoją ofiarę w sprawowaniu Eucharystii¹⁶. Z drugiej strony przez Chrystusa Kościół z wdzięcznością spełnia posługę należną Bogu w sprawowaniu Eucharystii. Drugim podmiotem¹⁷ Eucharystii jest także Kościół, który tutaj pełni swoją posługę kapłańską we wszystkich wymiarach. Tak, tutaj Kościół działa według powszechnego kapłaństwa wszystkich wierzących. Można też powiedzieć: arcykapłańskie działanie Chrystusa umniejsza się

12 Por. Św. Augustyn, *In Ioannis Evangelium Tractatus* XXVI, cap. VI, n.13: PL 35, 1613.

13 Brewiarz rzymski, Święto Bożego Ciała, II Nieszpory, antyfona do Magnificat

14 Por. KKK 1362ff.

15 Por. SC, 7.

16 Zob. KKK 1356: „Sie [die Christen] tun dies, weil sie sich durch den Auftrag verpflichtet fühlen, den der Herr am Abend vor seinem Leiden gegeben hat”. Zob. także: KKK, 1359: „Durch Christus kann die Kirche das Opfer des Lobes darbringen zum Dank für alles, was Gott [...] getan hat”; KKK 1360: „Die Eucharistie ist auch das Opfer des Lobes, durch das die Kirche im Namen der ganzen Schöpfung Gott verherrlicht”; KKK 1368: „Die Kirche, der Leib Christi, nimmt am Opfer ihres Hauptes teil. [...] In der Eucharistie wird das Opfer Christi auch zum Opfer der Glieder seines Leibes”.

17 Die Bezeichnung „zweiter” bedeutet keine Aufzählung in der Rangfolge.

w wieloaspektowym działaniu powszechnego kapłaństwa wierzących. Innymi słowy: wierni razem pełnią wspólną posługę kapłańską w liturgii.

W tej wspólnej służbie są zatem różne zadania i urzędy. Pierwszym i najbardziej znaczącym urzędem jest kapłaństwo służby – powiązane z sakramentem święceń. Z jednej strony wynika ono z powszechnego kapłaństwa wszystkich wierzących (chrzest), z drugiej jednak jest w pewnym sensie dla niego przeciwieństwem. Rzeczywiście, źródłem kapłaństwa służby (das *Priestertums des Dienstes*) nie jest kapłaństwo powszechne, ale najwyższe kapłaństwo Chrystusa. Powinno to stać się jeszcze jaśniejsze w następnym punkcie.

Oprócz tego szczególnego urzędu i posługi biskupa bądź kapłana, jakie są wykonywane *in persona Christi capitis* jako służba ludowi Bożemu i dla tego ludu, kapłaństwo powszechne spełnia się w wielu różnych zadaniach i posługach w celebracji Eucharystii wobec różnorodności wyrażanych charyzmatów¹⁸. Te różne zadania i posługi mają na celu odzwierciedlenie pełnego, świadomego i aktywnego uczestnictwa w celebracji Eucharystii, a także jej dalszego

¹⁸ Por. Paul VI., *Motu proprio Ministeria quaedam* über die erneuerte Disziplin hinsichtlich der ersten Tonsur, den niederen Weihen und dem Subdiakonat, 15.08.1972: „*Ministeria quaedam ad cultura Deo rite exhibendum et ad populi Dei servitium iuxta necessitates praestandum vetustissimis iam temporibus ab Ecclesia institute fuerunt; quibus sacrae liturgiae et caritatis officia exercenda fidelibus committebantur, variis rerum adiunctis accommodate*”; zob. także Franziskus, *Motu proprio Spiritus Domini* über die Änderung von can. 230 §1 des *Codex Iuris Canonici* betreffend den Zugang von Personen weiblichen Geschlechts zum beauftragten Dienst des Lektorats und Akolythats, 10.01.2021: „*Spiritus Domini, perennis fons vitae et Ecclesiae missionis, Populi Dei participibus dona impertitur, quae sinunt ut pro sua quisque parte opem ferat ad Ecclesiam aedificandam annuntiandumque Evangelium. Haec charismata, ministeria appellata, quia publice ab Ecclesia agnoscuntur et instituuntur, stabiliiter communitati praesto sunt eiusque missioni*”. (Eine Anmerkung sei hier gestattet. Das *Motu proprio* von Papst Franziskus nimmt Bezug auf das genannte *Motu proprio* von Papst Paul VI., allerdings mit dem Datum vom 17. August 1972 [die XVII mensis Augusti anno MCMLXXII], während das Datum von *Ministeria quaedam* sonst mit dem 15. August angegeben wird).

propagowania. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego* prezentuje ten temat w trzecim rozdziale „Funkcje i posługi we Mszy Świętej”¹⁹. Oprócz zadań wynikających ze święceń (*Ämtern des Weihestandes*)²⁰ biskupa lub kapłana i diakona²¹ niniejsze wprowadzenie opisuje „zadania ludu Bożego”²², który we wspólnym składaniu ofiary Chrystusa ofiarowuje się także w pobożności i miłości, bez „indywidualizmów i podziałów”, a w świadomości braterstwa. Zadaniem całego ludu Bożego jest słuchanie słowa Bożego, modlitwa i śpiew oraz „wspólne wykonywanie gestów i postaw”.

Fakt, że autorzy *Ogólnego wprowadzenia do Mszału rzymskiego* wysunęli ten punkt przed rozpoczynającym się później wyliczaniem i opisem „szczególnych funkcji liturgicznych”²³, podkreśla ich intencję, aby doszło do zrozumienia pełnego, świadomego i aktywnego uczestnictwa, które nie ma polegać na rozdzielaniu licznych aktywnych posług, ale na wewnętrznej (i zewnętrznej) współcelebracji liturgii, wyrażającej się w konkretnych zadaniach. Zgodnie z wyliczeniem, jakie znajdujemy w niniejszym wprowadzeniu są to: ustanowiony akolita i lektor; „upoważnieni świeccy ministranci, którzy noszą krzyż, świece, kadzielnicę, chleb, wino, wodę”²⁴; nadzwyczaj-

¹⁹ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 91ff.

²⁰ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 92–94.

²¹ Der Diakon, dessen Stand „schon seit früher apostolischer Zeit in der Kirche hoch in Ehren gehalten worden ist” (Grundordnung 94), steht allerdings in der Eucharistiefeier näher an den Aufgaben des gemeinsamen Priestertums als an den Aufgaben des Weihepriestertums: „Nach dem Priester nimmt kraft des Empfangs der heiligen Weihe der Diakon den ersten Rang ein unter denen, die in der Eucharistie einen Dienst versehen” (ebd.). Er hat eigene Aufgaben in der Eucharistiefeier, hingeordnet – wie die anderen Dienste – auf den würdigen Vollzug der Feier und als Dienst am Dienst des Priesters/Bischofs, welche „in der Person Christi” handeln, verstanden. Damit steht der Diakon in der Liturgie auf einer Art Zwischenstufe, auf beiderlei Seiten helfend, doch nicht mit der „heiligen Vollmacht” versehen, welche dem Priester bzw. dem Bischof durch die Weihe eigen ist. Das Amt des Diakons in der Eucharistiefeier bedürfte eines eigenen Beitrages, was hier nicht geleistet werden kann.

²² Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 95–97.

²³ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 98ff.

²⁴ Allgemein sind das die Messdiener.

ni szafarze komunii świętej; lektorzy (jeśli brakuje wyszkolonych lektorów); psalterzyści, schola lub chór, inni muzycy, zwłaszcza organista; kantor lub dyrygent chóru; zakrystian, komentator, osoby „zbierające kolektę”. „Wypada, aby przynajmniej w katedrach i w większych kościołach był odpowiednio przygotowany mistrz ceremonii, który by się troszczył o należyłą organizację czynności liturgicznych oraz o wykonywanie ich przez wyświęconych szafarzy i przez wiernych świeckich w sposób godny, w należyтым porządku i pobożnie”²⁵. To szeroki wachlarz różnorodnych zadań, wśród których po raz kolejny wyróżnia się zlecona funkcja lektora i akolity²⁶.

Wszystkie posługi mogą (a najlepiej powinny) zostać przejęte przez świeckich, którzy nie muszą posiadać do tego specjalnej misji – z wyjątkiem tych właśnie wymienionych. *Ogólnego wprowadzenia do Mszału rzymskiego* przewiduje jedynie, że konieczne jest „błogosławieństwo liturgiczne lub misja”. Wprowadzenie zwraca też uwagę na dążenie do zrozumienia tych różnych obowiązków jako przejawów szczególnego realizowania powszechnego kapłaństwa

²⁵ *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 106.

²⁶ Mit dem Motu proprio *Ministeriam quaedam* schaffte Papst Paul VI. die sogenannten „niederen Weihen“ (*minores ordines*) ab, die sich in der lateinischen Kirche im Hinblick auf die höheren Weihen (*ordines maiores*) entwickelt hatten. Ostiarier und Exorzist sowie das Subdiakonat sollten fortan nicht mehr als niedere Weihen verliehen werden. Zurückbehalten und mit einer genaueren Beschreibung der Aufgaben und Voraussetzungen dafür versehen wurden lediglich das Lektorat und das Akolythat, jedoch nicht mehr als „Weihen“, sondern als Dienste (*ministeria*). Sie werden durch „*institutio*“ (Beauftragung) übertragen und sollten auch ausdrücklich nicht mehr für Kandidaten auf dem Weg zur Weihe gelten, sondern offen sein für Laien. Papst Paul VI. schränkte das allerdings auf Laien männlichen Geschlechts ein. Papst Franziskus hat am 10. Januar 2021 durch das Motu proprio *Spiritus Domini* diese Einschränkung aufgehoben. Diese „Laiendienste“ (*ministeria laicorum*), wie er sie bezeichnet, sollen fortan Laien beiderlei Geschlechts zugänglich sein. Damit wollte Papst Franziskus sicherlich – neben seinem Bemühen, die Stellung der Frau in der Kirche ausdrücklicher zu betonen – ein weiteres Mal unterstreichen, dass solche Dienste nicht auf dem Weihesakrament beruhen, bzw. mit ihm als Stufen in der Vorbereitung darauf zu verstehen sind, sondern tatsächlich Ausdruck einer besonderen „Form des Ausübens des Taufpriestertums“ sind.

wynikającego z chrztu. Obowiązki te są posługą dla liturgii i wobec tych, którzy są w tej liturgii czynni.

Kapłaństwo służebne

Podczas gdy te różne zadania i posługi w liturgii wyrażają i promują pełne, świadome i czynne uczestnictwo w kulcie jako wyraz kapłaństwa powszechnego wiernych, kapłaństwo urzędowe, także w liturgii, znajduje się na innym poziomie. Poprzez sakrament święceń kapłan lub biskup ma „święte upoważnienie [...] składania ofiary w osobie Chrystusa”²⁷ i w tym zadaniu przewodniczy zgromadzonemu ludowi Bożemu oraz prowadzi modlitwę i nabożeństwo. Ta służba ponownie pokazuje, że pierwszym pośrednikiem w liturgii jest Chrystus. Jego obecność uosabia kapłan lub biskup. Jednak nie chodzi tu o proste zastąpienie, w tym sensie, że zamiast Chrystusa byłaby teraz widoczna osoba (wyświęcona i posiadająca mandat). Wyświęcony szafarz nie tylko przyjmuje „rolę” Chrystusa w sprawowaniu Eucharystii, ale staje się w pełni drugim Chrystusem (*alter Christus*), uobecniając ofiarę samego Chrystusa, zwłaszcza poprzez słowa konsekracji.

To, co w ogólności odnosi się do życia i natury kapłana, wyraża się w szczególności w Eucharystii: jego jednolitość i tożsamość z Chrystusem²⁸. Rodzi to szczególny status jego posługi i jego autorytetu.

²⁷ *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*, nr 93.

²⁸ Por. Johannes Paul II., *Nachsynodales Apostolisches Schreiben Pastores dabo vobis* über die Priesterausbildung im Kontext der Gegenwart (25.03.1992), Nr. 11: „Spezifische ontologische Verbundenheit des Priesters mit Christus, dem Hohenpriester und Guten Hirten”; ebd., Nr. 12: „Ihm [Christus] ist er in besonderer Weise nachgestaltet, um in der Kraft des Heiligen Geistes im Dienst der Kirche und zum Heil der Welt zu leben und zu wirken. [...] Der Priester findet die volle Wahrheit seiner Identität darin, sich von Christus herzuleiten, in besonderer Weise an Christus teilzuhaben und eine Weiterführung Christi, des einzigen Hohenpriesters des neuen und ewigen Bundes, zu sein: Er ist ein lebendiges und transparentes Abbild des, Priesters Christus. Das Priestertum Christi, Ausdruck der absoluten «Neuigkeit» der Heilsgeschichte, stellt den einzigen Ursprung und das unersetzliche Modell für das Priestertum

Tak więc na pierwszym etapie kapłan staje także w opozycji do ludu wierzącego w osobie samego Chrystusa, który się temu ludowi oddaje i którego żywą obecność swoją osobą przybliża kapłan²⁹, a także jako sługa tegoż Chrystusa przez to, że „głosi orędzie zbawienia” i „daje swoim braciom [i siostram] chleb życia wiecznego”. Chociaż posługa kapłana również wyrasta ze wspólnego królewskiego kapłaństwa ochrzczonych i jest z nim powiązana, to jednocześnie jest skierowana przeciwko ludowi kapłańskiemu, aby dalej budować go jako nowy lud Boży i jednoczyć mocniej z Chrystusem. Teksty magisterium mówią zatem o „kapłaństwie służebnym” (*sacerdotium ministeriale*)³⁰, podkreślając charakter służby kapłaństwa święceń³¹.

des Gläubigen und im Besonderen des geweihten Priesters dar. Der Bezug auf Christus ist also der absolut notwendige Schlüssel für das Verständnis aller Dimensionen priesterlicher Wirklichkeit”; ebd., Nr. 15: „Darum sind die Priester aufgerufen, die Gegenwart Christi, des einen Hohepriesters, dadurch fortzusetzen, dass sie seinen Lebensstil mit ihrem Leben bezeugen und in der ihnen anvertrauten Herde gleichsam an sich selbst transparent werden lassen. [...] Die Priester sind in der Kirche und für die Kirche eine sakramentale Vergegenwärtigung Jesu Christi, des Hauptes und Hirten; sie verkünden mit Vollmacht sein Wort, sie wiederholen sein vergebendes Wirken und sein umfassendes Heilsangebot, vor allem durch die Taufe, die Buße und die Eucharistie, sie sorgen wie er liebevoll bis zur völligen Selbsthingabe für die Herde, die sie in der Einheit sammeln und durch Christus im Geist zum Vater führen. Mit einem Wort, die Priester leben und handeln für die Verkündigung des Evangeliums an die Welt und für den Aufbau der Kirche im Namen und in der Person Christi, des Hauptes und Hirten”.

²⁹ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego* nr 93.

³⁰ Zweites Vatikanisches Konzil, Dogmatische Konstitution *Lumen gentium* über die Kirche (21.11.1964), Nr.10.

³¹ Por. KKK 1547: „Während das gemeinsame Priestertum der Gläubigen sich in der Entfaltung der Taufgnade, im Leben des Glaubens, der Hoffnung und der Liebe, im Leben gemäß dem Heiligen Geist vollzieht, steht das Amtspriestertum im Dienst dieses gemeinsamen Priestertums”; KKK 1551: „Dieses Priestertum ist ein Dienst. «Jenes Amt aber, das der Herr den Hirten seines Volkes anvertraute, ist ein wahrer Dienst» (LG, 24). Es ist ganz für Christus und die Menschen da. Es hängt völlig von Christus und seinem einzigen Priestertum ab und wurde zugunsten der Menschen und der Gemeinschaft der Kirche eingesetzt. Das Sakrament der Weihe vermittelt «eine heilige Gewalt», die keine andere ist als diejenige Christi. Die Ausübung dieser Vollmacht hat sich somit

Na dalszym etapie w celebracji Eucharystii staje kapłan jednak jednocześnie także wobec Chrystusa a przez Niego wobec Boga Ojca. Przewodnicząc „zgromadzonemu ludowi wierzącemu” i „kierując jego modlitwę”, składa Bogu swoją ofiarę „w imieniu całego ludu”, reprezentuje ten lud przed Chrystusem i przed Bogiem. Kapłaństwo święceń jest więc posługą wierzącym, aby doprowadzić ich do Chrystusa i zjednoczyć z Nim. Pod tym względem kapłan znajduje się tu ponownie z ludem i z nim przed Chrystusem.

Kapłaństwo całego Kościoła

Jeśli podsumujemy to, co zostało powiedziane do tej pory, to wynika z tego, że w liturgii, a zwłaszcza w celebracji Eucharystii, istnieje wspólnota trzech działających: Jezusa Chrystusa, kapłaństwa służebnego, kapłaństwa wspólnego wiernych. Z jednej strony należy odróżnić tych trzech w zakresie charakteru oraz ich zadań i posług. Z drugiej jednak strony trzeba też powiedzieć, że wszystkie trzy podmioty są od siebie zależne i ze sobą powiązane.

Prawdziwym sprawcą jest niewątpliwie Chrystus w swojej Głowie i w swoim Mistycznym Ciele wraz z Jego członkami. Podczas gdy kapłaństwo służebne znajduje się na pierwszym miejscu w osobie Chrystusa – Głowy, to kapłaństwo powszechne rozpoznaje się w mistycznym Ciele Chrystusa. Jak ciało jest jedno, lecz składa się z wielu członków, tak powszechne kapłaństwo znajduje swoje odzwierciedlenie w specjalnych posługach i zadaniach w sprawowaniu Eucharystii. Podział Głowy i ciała można dostrzec także w obecnym rozumieniu Chrystusa: Chrystus jest między innymi obecny w osobie konsekrowanego kapłana, tak jak jest obecny w zgromadzonym, modlącym się i śpiewającym Kościele³².

nach dem Vorbild Christi zu richten, der aus Liebe sich zum Letzten und zum Diener aller gemacht hat [zob. Mk 10, 43–45; 1 Petr 5, 3]”; zob. m.in. także Grundordnung 93: „Wenn er [der Priester, Anm. TK] also die Eucharistie feiert, muss er Gott *und dem Volk* würdig und demütig dienen...” (Hervorhebung TK).

³² Por. SC 7.

Jak nie można i nie wolno rozdzielać Chrystusa, zwracając uwagę tylko na Głowę lub tylko na Ciało, tak posługa kapłaństwa służebnego i sprawowanie powszechnego kapłaństwa wszystkich wierzących w trakcie celebracji Eucharystii nie mogą być oddzielone od siebie. Jedno bowiem nie byłoby możliwe bez drugiego³³. Obydwa są ze sobą powiązane, tak jak są powiązane ze sobą i w różny sposób z Chrystusem.

Jeśli na początku tego artykułu założono, że określenie *Ecclesia de Eucharistia vivit* jest odpowiedzią na pytanie o związek między

³³ In diesem Sinne ist wohl auch zu verstehen, dass die Liturgiekonstitution des Zweiten Vaticanums betont: „Wenn Riten gemäß ihrer Eigenart auf gemeinschaftliche Feier mit Beteiligung und tätiger Teilnahme der Gläubigen angelegt sind, dann soll nachdrücklich betont werden, dass ihre Feier in Gemeinschaft – im Rahmen des Möglichen – der vom Einzelnen gleichsam privat vollzogenen vorzuziehen ist. Das gilt vor allem für die Feier der Messe – wobei bestehen bleibt, dass die Messe in jedem Fall öffentlichen und sozialen Charakter hat – und für die Spendung der Sakramente“ (SC 27). In diesem Sinne ist es auch zu verstehen, dass der *Codex Iuris Canonici* in can. 906 vorschreibt: „Ohne gerechten und vernünftigen Grund darf der Priester das eucharistische Opfer nicht ohne die Teilnahme wenigstens irgendeines Gläubigen feiern“. Diese Vorschrift spiegelt sich auch in der Grundordnung des Messbuchs wider. Hier ist eine Messe ohne Gläubigen gar nicht vorgesehen, sondern die Grundordnung gibt nur Anweisungen für die „Messe, an der nur ein liturgischer Dienst teilnimmt“ (zob. Grundordnung, s. 252–272): „In der Messe, die von einem Priester gefeiert wird, dem nur ein liturgischer Dienst assistiert und antwortet...“ Nichtsdestotrotz hat das Konzil in seinem Dekret über Dienst und Leben der Priester den Priestern die „tägliche Feier [der Messe] dringend empfohlen“ (*Presbyterorum Ordinis* Nr. 13), eine Empfehlung, die der Heilige Papst Johannes Paul II gerne und oft aufgegriffen hat (zob. *Ecclesia de Eucharistia*, 31). Im Bewusstsein von can. 906 hat Johannes Paul II. die Wichtigkeit der täglichen Messfeier, selbst ohne Gläubigen, dringend empfohlen. Dabei steht für den Papst zum einen die zweifelsfreie Bedeutung im Vordergrund, dass die tägliche Messfeier nicht nur die „vornehmliche Aufgabe des Priesters ist“, um „beständig das Werk unserer Erlösung“ zu vollziehen (zob. *Presbyterorum Ordinis* Nr. 13). Es ist auch nicht nur die klare und wichtige Aufgabe des Priesters, sich darum zu bemühen, in der Heiligkeit zu wachsen, um Christus immer gleichförmiger zu werden. Es ist für den Papst genauso klar, dass selbst in der Feier der Messe ohne Gläubigen die Gemeinschaft der ganzen Kirche immer gegenwärtig ist, auch wenn sie physisch abwesend ist.

kapłaństwem służebnym a kapłaństwem powszechnym wiernych, to miejmy nadzieję, że związek ten stał się jaśniejszy i w pewnym sensie bardziej zrozumiały. W sprawowaniu Eucharystii Kościół wyraża się bowiem jako całość, w wielości swoich stanów i posług, w nierozzerwalnym wzajemnym powiązaniu Głowy i Ciała, w swoim porządku hierarchicznym z niezbędnym istotnym rozróżnieniem. W ten sposób Kościół jako całość żyje nie tylko *ze* sprawowania Eucharystii, ale także *w* celebracji Eucharystii i *przez* nią.

Tłumaczenie rozdziału: Andrzej A. Napiórkowski OSPPE

Abstrakt

Kapłaństwo urzędowe i kapłaństwo powszechne w świętowaniu Eucharystii

Kościół buduje się w sprawowaniu Eucharystii. Wyraża się to również w interakcji między działającymi w liturgii. Chrystus działa tam w swojej Głowie i w swoim Ciele. Odpowiada to z jednej strony kapłaństwu służebnemu, które składa ofiarę Chrystusa poprzez upoważnienie udzielone w święceniach *in persona Christi capitis*, a z drugiej strony jako mistyczne ciało wszystkich wierzących, razem przeżywających swoje wspólne kapłaństwo chrzcielne w liturgii. *Vaticanum II* położyło nacisk na zachęcanie wszystkich wierzących do pełnego, świadomego i aktywnego uczestnictwa. Artykuł ma na celu ukazanie, w jaki sposób specyfika różnych posług zapewnia to aktywne uczestnictwo oraz jak są ze sobą powiązane wspólne kapłaństwo wszystkich wierzących i kapłaństwo urzędowe. Chodzi też o to, jak Kościół jako całość w trakcie celebracji eucharystycznej buduje się w różnorodności swoich stanów i posług.

Słowa kluczowe: Eucharystia, kapłaństwo służebne, kapłaństwo powszechne, czynny udział, Kościół.

Zusammenfassung

Das offizielle Priestertum und das gemeinsame Priestertum in der Feier der Eucharistie

In der Eucharistiefeier baut sich die Kirche auf. Das kommt auch im Zueinander der in der Liturgie Handelnden zum Ausdruck. Christus handelt dort in seinem Haupt und in seinem Leib. Dem entsprechen einerseits das Priestertum des Dienstes, das durch die in der Weihe übertragenen Vollmacht *in persona Christi capitis* das Opfer Christi darbringt, sowie andererseits als mystischer Leib alle Gläubigen zusammen, die ihr gemeinsames Taufpriestertum in der Liturgie leben. *Vaticanum II* hat die Förderung der vollen, bewussten und tätigen Teilnahme aller Gläubigen unterstrichen. Der Beitrag versucht zu zeigen, wie das jeweilige Spezifische der verschiedenen Dienste diese tätige Teilnahme

gewährleisten, wie sich das gemeinsame Priestertum aller Gläubigen und das Priestertum des Dienstes dabei zueinander verhalten und wie sich so die Kirche in der Verschiedenheit ihrer Stände und Dienste als Ganze gerade in der Eucharistiefeier aufbaut.

Stichworte: Eucharistie, Amtspriestertum, gemeinsames Priestertum, tätige Teilnahme, Kirche.